

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.ДРАГОМАНОВА

Ярошенко Алла Олександрівна

УДК 141.7:37

**СТАНОВЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ**

09.00.10 – філософія освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора філософських наук

Київ – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор філософських наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
академік АПН України,
Андрущенко Віктор Петрович,
ректор Національного педагогічного
університету імені М.П.Драгоманова;

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор,
Скотна Надія Володимирівна,
Дрогобицький державний педагогічний
університет ім. І.Франка, декан
соціально-гуманітарного факультету,
завідувач кафедри практичної психології;

доктор філософських наук, професор,
Вікторов Віктор Григорович
Дніпропетровський регіональний
Інститут державного управління
Національної Академії державного
управління при президентові України,
завідувач кафедри філософії,
соціології державного управління;

доктор філософських наук, професор,
Троїцька Тамара Серафимівна,
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Б. Хмельницького,
завідувач кафедри філософії.

Захист відбудеться «03» червня 2010 року в 11.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.16 Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, за адресою: 01601, Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «30» квітня 2010 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В.Крохмаль

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасна Україна здійснює перехід від ідеологічного контролю ідей і комунікацій до поєднання свободи слова та інформаційних олігополій, від індустріальної епохи до інформаційного століття. Цей останній перехід є фактично перехід вирішальний, перехід, в який залучені всі країни.

Перехід людства до інформаційного суспільства безпосередньо пов'язаний з переходом світового співтовариства до нової стратегії розвитку на основі знань, інформації, високоефективних технологій. Формування системи освіти, що відповідає цим умовам, є найважливішим пріоритетом для всіх країн і народів світу.

Специфіка сучасної ситуації полягає в усвідомленні вирішальної ролі гуманітарної освіти в умовах інформаційного буму. Здатність ефективно розв'язувати проблеми здебільшого залежить від рівня особистої компетентності, міри культурної зрілості людини, її соціальної якості, а це передбачає не тільки освоєння знань, інформації, а й формування в процесі освіти адекватних сучасному рівню цивілізаційного розвитку аксіологічних пріоритетів.

Залежність ефективності навчально-виховного процесу від інформаційного складника стає дедалі більш очевидною, що спонукає до модернізації освіти відповідно до вимог інформаційної цивілізації, суспільства знань і знанневої економіки, як нової стадії розвитку людського співтовариства.

Одним із перспективних шляхів удосконалення інформаційної підтримки освіти є створення єдиного інформаційного простору, в якому впроваджуються новітні інформаційні та телекомунікаційні технології, використовуються унікальні інформаційні ресурси, природно формується культура, що породжується інформаційною добою, реалізуються інтереси та потреби індивідів і соціальних груп.

У багатьох країнах, які переживали трансформацію у напрямку до інформаційного суспільства, поставало питання формування такої державної політики, яка забезпечувала б вигідні умови використання інформаційних ресурсів і технологій в освіті. Саме тому актуалізується потреба в дослідженні сутності, змісту, структури і функцій освітньо-інформаційної політики держави.

В Україні відбувається становлення власної освітньо-інформаційної політики. З одного боку, вона, поступово долаючи спадщину минулого, набуває сучасної конфігурації (рух до відкритості, плюралізму, співпраці, пошуку консенсусу між її агентами тощо), з іншого боку – стає досить дієвим соціальним інструментом мобілізації наявних ресурсів, досягнення поставлених цілей у модернізації освіти, її інтеграції у європейський та світовий інформаційний простір. При цьому всі процеси відбуваються в складних

умовах загальносуспільних трансформацій, нагальних викликів глобалізації та інформатизації суспільства.

Науково-аналітичне забезпечення освітньо-інформаційної політики в Україні, перш за все державної, – актуальне, загальнонаціональної ваги, питання. Від його розв'язання залежить якість розробки політики, рівень управління складними, суперечливими освітніми процесами, швидкість інтеграції у світовий освітній простір.

Отже, актуальність осмислення феномена освітньо-інформаційної політики незаперечна. Вона зумовлена цілою низкою проблем як теоретичного, так і практичного характеру, що постали перед філософією освіти у зв'язку з тими викликами, які на початку ХХІ століття стали особливо значущими для України в процесі модернізації освіти.

Ступінь наукової розробки проблеми. Джерела з означених питань є надзвичайно багатими та різноманітними, охоплюючи широкий спектр освітньо-інформаційних проблем у їхньому філософсько-політичному вимірі.

Загальноцивілізаційні смисли освіти як суспільного явища досліджуються вітчизняними представниками соціальної філософії, соціології освіти, педагогіки, філософії освіти, а саме: В.Андрущенком, О.Базалуком, В.Вашкевичем, Л.Губерським, В.Журавським, І.Зязюном, М.Євтухом, В.Кізімою, С.Клепком, В.Кременем, С.Кримським, М.Култаєвою, В.Кущерцем, М.Михальченком, В.Лутаєм, М.Поповичем, І.Родіоною, М.Романенком, В.Шевченком, В.Шубіною, В.Ярошовцем та іншими. Активно працюють у цьому напрямку й російські вчені, наприклад, А.Адамський, В.Байденко, А.Бердашкевич, М.Генсон, Г.Гершунский, В.Ледньов і багато інших.

Загальнометодологічні питання сучасної освіти були предметом осмислення в працях Н.Бордовської, Н.Булгакової, Е.Гусинського, А.Лігоцького, М.Лукашевича, І.Підласого, А.Реан, Л.Рижко, Ю.Турчанінової, Н.Шубелки та ін. Особливий інтерес для даного дослідження становили методологічні ідеї І.Пригожина, П.Фрейре, М.Фуко.

Глобальні контексти освітньої діяльності ґрунтовно досліджували В.Вікторов, Д.Дзвінчук, А.Ліферов, С.Малькова, О.Навроцький, Н.Скотна, Е.Підкладюк, В.Спасська, І.Тагунова та ін.

Сучасні проблеми філософії освіти презентовані працями Л.Горбунової, І.Добронравової, Н.Кочубей, С.Куцепал, В.Кушніра, А.Назаретяна, М.Ожевана, В.Пазенка, І.Предборської, В.Редюхіна, С.Шевельової та ін.

Результативне дослідження освітньо-інформаційної політики неможливе поза контекстом розвитку загальної теорії та практики державного управління і державної політики. Ці проблеми розробляють А.Аверьянов, В.Бабкін, В.Бакуменко, В.Бебик, В.Бех, А.Білоус, В.Воронкова, В.Заблоцький, С.Майборода, І.Надольний, Н.Нижник, В.Ребкало, А.Толстоухов, Ю.Шемшученко, Г.Щокін та інші.

Різноманітні питання, пов'язані з аналізом освітньої політики аналізуються в працях Т.Брус, В.Гальперіної, Д.Дзвінчука, О.Дем'янчука, О.Кілієвича, О.Кучеренка, В.Романова, О.Рудіка, В.Савельєва, В.Тертичку.

Розвиток інформаційного суспільства ґрунтовно проаналізовано в широко відомих працях зарубіжних авторів – Д.Белла, У.Бека, З.Бжезинського, Дж.Вакка, А.Кінга, М.Кастельса, Л.Коллінза, М.Кроз'є, І.Масуді, А.Мінка, Р.Мюллера, Дж.Несбіта, С.Нора, Е.Паркера, А.Печчеї, Дж.П.Родріго, Е.Тоффлера, К.Хессіга, К.Чаєрфа, Х.Шпіннера.

Українські та російські вчені Є.Балацький, Г.Гажієнко, Т.Закупень, І.Ібрагімова, С.Кондрашова, О.Кушніренко, Т.Мізерна, Т.Слинько, В.Сидоренко особливу увагу приділяють вивченню місця й ролі інформації в управлінні суспільством.

Міжнародні аспекти інформаційних процесів є предметом осмислення у А.Кочеткова, А.Мовсєсяна, В.Торкні та ін., які досліджують інформаційну політику таких міжнародних організацій, як ООН і НАТО, у тому числі й у контексті руху світового співтовариства до формування інформаційного суспільства, торкаючись інформаційних аспектів транснаціоналізації та входження України у світовий інформаційний простір.

Аналіз досліджуваної літератури свідчить про те, що на сьогодні існують численні нароби з різних аспектів філософії освіти, в тому числі й освітньої політики. Але інтеграційні тенденції в сучасній освіті, інформатизація та інтернетизація освітнього простору стають реаліями вітчизняної освітньої практики, що актуалізує потребу у вивченні освітньо-інформаційної політики як феномена інформаційного суспільства. Філософське дослідження освітньо-інформаційної політики, її головних закономірностей та пріоритетних напрямків, а також впливу на розвиток людства в умовах переходу до інформаційного суспільства та світового освітнього простору сприятиме формуванню глибокого розуміння освітніх викликів інформаційного суспільства та готовності давати на них адекватні відповіді, науково пояснювати інформаційні детермінанти новітніх освітніх явищ і процесів, без урахування яких ефективна освітньо-інформаційна політика неможлива. А, головне, таке дослідження значно розширить горизонти практичної реалізації потенційних можливостей освітньо-інформаційної політики, які відкриваються перед нами в процесі поступового входження в європейський і світовий освітній простір, обіцяючи не тільки зберегти, а й примножити десятиліттями набутий освітянський досвід у принципово новій для нашої держави соціокультурній ситуації. Зазначені обставини й зумовили вибір теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано згідно з тематичним планом науково-дослідних робіт Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, науковий напрям “Дослідження гуманітарних наук” та у

відповідності до досліджень теми “Принципи організації та тенденції розвитку вищої освіти у XXI ст.”, що виконується кафедрою соціальної філософії та філософії освіти Інституту філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (протокол №5 від 22 грудня 2006 року). Тема дисертаційного дослідження затверджена на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова 29 листопада 2007 року (протокол № 5).

Мета і завдання дисертації. Мета дисертації полягає у концептуалізації освітньо-інформаційної політики України шляхом створення її теоретичної моделі на основі експлікації інноваційного потенціалу, складових, чинників, пріоритетних напрямів розвитку даного соціокультурного феномена в умовах модернізації освіти.

Реалізація цієї мети передбачає розв’язання таких **завдань**:

- визначити феномен освітньо-інформаційної політики в предметному полі філософії освіти;
- розкрити зв’язок між кризовим станом освіти і потребою в дослідженні сутності та перспектив становлення освітньо-інформаційної політики на сучасному етапі;
- проаналізувати вплив освітньо-інформаційної політики на модернізацію освіти;
- дослідити та визначити складові, функції, чинники та суб’єкти освітньо-інформаційної політики;
- визначити перспективні напрями української освітньо-інформаційної політики;
- розкрити інноваційний потенціал освітньо-інформаційної політики;
- обґрунтувати важливе значення процесів гуманізації та гуманітаризації освіти в процесі реалізації інноваційних можливостей сучасної освітньо-інформаційної політики.

Об’єктом дослідження є освітньо-інформаційна політика України в умовах переходу до інформаційного суспільства та формування світового освітнього простору як зовнішніх викликів до модернізації освіти.

Предметом дослідження є сутність, зміст та інноваційний потенціал освітньо-інформаційної політики української держави.

Теоретико-методологічні засади дослідження. Вибір методологічної платформи для розбудови власного розуміння проблеми і перспектив її практичного розв’язання визначається оцінкою основних напрямів впливу інформації на розвиток суспільства, їх наслідків, характеру сприйняття суспільством цих змін. Оскільки предметом аналізу є політика держави як система політичних рішень, у дисертації використовуються методи системного та функціонального аналізу, що дозволило оцінити ефективність політики удосконалення реформ у перехідний період, показати досягнення і прорахунки у цій сфері діяльності. У дисертації використовуються елементи

соціокультурного підходу, який уможливив дослідження впливу цінностей, культури на формування освітньо-інформаційної сфери; інституційного підходу, який дозволив проаналізувати практично всю структуру освітньо-інформаційної політики; компаративного підходу, який сприяв визначенню оптимальних напрямків діяльності освітньо-інформаційної політики на основі порівняння зарубіжного освітнього досвіду. Емпіричну основу становлять конкретно-соціологічні дослідження, інтерв'ю, законодавча база з освіти, освітньої, інформаційної політики, статистичні матеріали, фактичний матеріал, який опублікований у спеціальних і громадсько-політичних періодичних виданнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в концептуалізації освітньо-інформаційної політики української держави шляхом створення її теоретичної моделі в умовах модернізації національної системи освіти, що знайшло своє відображення у таких висновках і твердженнях:

– визначено, що виходячи з національних інтересів України, феномен освітньо-інформаційної політики держави, полягає у збалансуванні інтересів особистості, суспільства, держави і міжнародних інституцій (ОБСЄ); інтереси особистості в цій сфері вимагають забезпечення конституційних прав людини і громадянина на вільний доступ до інформації і освіти, на їх вільне використання при незабороненій законом діяльності в інтересах фізичного, духовного та інтелектуального розвитку особи у дискурсі формування на теренах Об'єднаної Європи суспільства знань і знаннєвої економіки; інтереси суспільства - у забезпеченні потреб і інтересів особистості, закріплення демократії, створення правової соціальної держави, досягнення та підтримання суспільної злагоди, духовного оновлення; інтереси держави - у створенні умов для динамічного розвитку національної системи освіти і інформаційної інфраструктури, забезпечення конституційних прав людини і громадянина щодо отримання й використання знань і інформації, для підтримання конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності України, політичної, економічної, соціальної стабільності, гарантованого забезпечення законності й правопорядку; інтереси міжнародних інституцій (ОБСЄ) – у формуванні суспільства знань, знаннєвої економіки, розвитку рівноправного і взаємовигідного міжнародного співробітництва та безпеки, інформаційної єдності світової спільноти;

– уточнено складові, функції, провідні чинники, суб'єкти та напрямки діяльності освітньо-інформаційної політики України, а саме: на міжнародному рівні – розбудови нормативно-правової бази єдиного інформаційного і освітнього простору Об'єднаної Європи; на вищому державному рівні на підставі політичних рішень, законодавчих, нормативно-правових актів формуються правові засади єдиної державної освітньої та інформаційної політики; на організаційному рівні державної виконавчої влади розроблюється і впроваджується міжгалузєва, відомча нормативно-методична база,

технологічні аспекти оперативного управління; на виконавчому рівні в апаратах державних органів, у галузі освіти і ВНЗ забезпечується безпосереднє виконання законодавчих і нормативно-правових актів, вимог нормативно-методичних документів, порядку і правил, встановлених органами виконавчої влади, розробляються внутрішні нормативно-методичні документи (положення, інструкції, методики) для керівництва в поточній роботі структурних підрозділів та посадових осіб.

– визначено концептуальні засади освітньо-інформаційної політики держави, провідними серед яких є забезпечення принципу антропності та дотримання світоглядного плюралізму, що спрямовані на створення умов для реалізації особистісного потенціалу кожної людини засобами освіти у дискурсі забезпечення конституційних прав і свобод особистості на інформацію і рівний доступ до освіти;

- проведено контент-аналіз документів, що забезпечують функціонування освітньо-інформаційної політики держави, який засвідчив суперечливість окремих положень щодо інформаційної політики держави, а також неузгодженість нормативно-правової бази відповідно до світових освітньо-інформативних стандартів, що перешкоджає створенню освітньо-інформаційного простору в країні;

– розроблено теоретичні основи побудови єдиного інформаційного простору освіти України, в якому впроваджуються новітні інформаційні та телекомунікаційні технології, використовуються унікальні інформаційні ресурси, природно формується культура, що породжується інформаційною добою, реалізуються інтереси та потреби індивідів і соціальних груп;

– показано, що цей процес, в свою чергу, передбачає: а) створення інформаційних умов для інтенсивного формування освітнього суспільства; б) забезпечення інформаційного середовища для постійної взаємодії між державною владою і суспільством; в) створення правових, економічних, організаційних умов для об'єднання державних і недержавних інформаційних ресурсів, інформаційно-комунікаційних мереж і систем у єдину загальнодержавну інформаційно-комунікаційну інфраструктуру; г) визначення правил і умов функціонування національного ринку інформаційної продукції та послуг у нових економічних умовах, які сприяють інтенсивному та рівномірному його розвитку, а також інтеграції у світовий освітньо-інформаційний ринок;

– обґрунтовано значення гуманітарної освіти в умовах інтеграції, інформатизації та інтернетизації освітнього простору на основі соціологічних досліджень, проведених автором разом з науковцями НПУ імені М.П. Драгоманова;

– проаналізовано інноваційний потенціал освітньо-інформаційної політики української держави в умовах розвитку єдиного інформаційного простору, інтеграції системи освіти у світовий освітньо-інформаційний простір

з урахуванням загальноєвропейських інтеграційних тенденцій і національних особливостей;

– досліджено основні напрямки впливу освітньо-інформаційної політики держави на модернізацію освіти, зокрема: а) забезпечення єдності процесів управління освітою за допомогою автоматизованих засобів управління і пов'язаних з ними комплексів із використанням технічних і програмних засобів нових поколінь; б) створення інформаційних систем Міністерства освіти і науки України на користь забезпечення процесів (у тому числі й інтелектуальних) освітньої діяльності; в) використання сучасних інформаційних технологій для досліджень і запровадження в життя якісно нових засобів інформаційних технологій і форм їх застосування та ін.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Теоретичне значення дослідження полягає у розкритті освітньо-інформаційної політики, її головних закономірностей та пріоритетних напрямків, а також впливу на розвиток людства в умовах переходу до інформаційного суспільства та світового освітнього простору. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані у викладанні курсів державного управління, політології, філософії, соціології, філософії освіти, держави і права, а також у спеціальних курсах з інформаційної політики держави. Матеріали дослідження можуть стати основою відповідного спецкурсу у профільних навчальних закладах, враховані при створенні програм, методик, підручників, посібників. Завдяки своїй спрямованості на вирішення практичних проблем, робота може стати в нагоді для розробників конкретних освітніх проектів та їх виконавців.

Теоретичні положення дисертації можуть бути використані в діяльності органів виконавчої влади, що займаються інформаційно-аналітичною діяльністю, процесом інформатизації, а також у діяльності органів державного управління.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації обговорювалися на кафедрі соціальної філософії та філософії освіти Інституту філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.

Принципові ідеї, теоретичні положення дисертації були представлені на конференціях: Міжнародна науково-практична конференція “Проблеми виховання дітей та молоді в умовах сучасного полікультурного суспільства” (Артек, 2004); Міжнародна науково-практична конференція присвячена 170-річчю НПУ імені М.П.Драгоманова „Педагогіка духовності: поступ у третє тисячоліття” (Київ, 2005); Науково-практична конференція „Педагогічна освіта України: національні традиції та європейські інновації, (Київ, 2005); Міжнародна науково-практична конференція „Творчість та освіта в інтелектуальних пошуках та практиках сучасності, (Київ, 2007); Міжнародна науково-теоретична конференція „Соціокультурна інтеграція в контексті викликів ХХІ століття, (Київ, 2007); Міжнародна науково-практична

конференція „Соціальна робота в Україні: вектор розвитку в третьому тисячолітті„ (Київ, 2007); Наукова конференція „Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету„ (Київ, 2008); Міжнародна науково-практична конференція „Науково-методичні засади управління якістю освіти в педагогічних вищих навчальних закладах„ (Київ, 2008); Міжнародна науково-практична конференція „Філософія гуманітарного знання: раціональність і духовність„ (Чернівці, 2008); Наукова конференція „Традиції та інновації в соціології„ (Львів, 2009); Міжнародна науково-практична конференція „Міжкультурні комунікації та толерантність в освіті„ (Артек, 2009); I Міжнародний соціологічний форум „Соціологія в ситуації соціальних невизначеностей„ (Харків, 2009).

Публікації. Основні результати дослідження відображені в науковій монографії “Потенціал і ефективність освітньо-інформаційної політики”. – Київ, 2009 (15 друк. арк.), 20-ти наукових статтях у фахових виданнях з філософії.

Кандидатська дисертація „Формування духовних цінностей в сучасній вищій школі засобами гуманітарних наук” (соціально-філософський аспект), захищена у 2003 році. Матеріали кандидатської дисертації у тексті докторської дисертації не використовуються.

Структура та обсяг дисертації. Мета і завдання дослідження визначили структуру дисертації, що складається зі вступу, трьох розділів, кожен з яких містить три підрозділи, а також висновків і списку використаних джерел з 574 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У “**Вступі**” обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, розкритий зв'язок дисертаційної роботи з науковими планами, темами, визначені об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження, методи, розкрита наукова новизна, теоретичне та практичне значення роботи, відображені апробація результатів дисертаційного дослідження.

У першому розділі “**Теоретико-методологічні засади аналізу освітньо-інформаційної політики**” розглядаються методологічні підходи до осмислення освітньо-інформаційної політики, що сформульовані світовою педагогічною думкою та сучасною філософією освіти та пов'язані із становленням інформаційного суспільства, глобальними проблемами та інтеграційними тенденціями в освіті.

У першому підрозділі “**Феномен освітньо-інформаційної політики в предметному полі філософії освіти**” обґрунтовується поняття освітньо-інформаційної політика. Показано, що вона може розглядатися як частина загальної політики, що має самостійні цілі, завдання і функції, детерміновані метою і завданнями загальної інформаційної політики держави. З'ясовано, що

освітньо-інформаційна політика це сфера, яка є результатом взаємодії освітньої та інформаційної політики, та є похідною від них при цьому має свою специфіку. Відносна самостійність освітньо-інформаційної політики детермінована специфікою освітньої сфери, яка може чинити сильний вплив на інші сфери життя суспільства. Будучи похідною від освітньої та інформаційної сфери, освітньо-інформаційна політика сама детермінує їх характер, у такий спосіб здійснюючи на них зворотний вплив.

Під освітньо-інформаційною політикою в дисертації розуміється сфера, в якій акумулюються та інтегруються специфічні освітньо-інформаційні інтереси, відносини, суперечності, знання, ресурси, взаємодії різних соціальних і політичних сил, а також виробництво інформації освітнього характеру та засобів її виробництва. Її дослідження передбачає розкриття таких дотичних понять, як “освіта”, “освітня політика”, “інформація”, “політика”, “інформаційна політика” та визначення теоретико-методологічних засад. Виявлено, що до наукового статусу категорії “освітньо-інформаційна політика”, можна послідовно застосовувати принцип сходження від абстрактного до конкретного, а також логічні правила ділення понять, що дозволяє прослідкувати весь ланцюжок руху від загального (політики) до окремого (державна політика) й особливого (інформаційна, освітня політика), завершуючи одиничним (освітньо-інформаційна політика).

Проаналізовано освітньо-інформаційну політику в широкому і вузькому розумінні. В першому випадку освітньо-інформаційна політика – це тривалість освітньо-інформаційних відносин між різними соціальними та інституційними групами всередині держави і на міжнародному рівні. В сучасних розвинутих суспільствах її здійснюють держави та інститути. З цього погляду, освітньо-інформаційна політика є результатом їх спільної діяльності в освітньо-інформаційній сфері. Та враховуючи те, що право застосування освітнього процесу належить державі, освітньо-інформаційна політика повинна розглядатись як специфічна її діяльність, покликана реалізувати не тільки державні (національні), а й суспільні інтереси специфічними освітньо-інформаційними засобами. Тож у вузькому розумінні освітня-інформаційна політика – це діяльність держави з формування системи інформації та сприятливих умов ефективного розвитку освіти.

У другому підрозділі **“Суспільний контекст освітньо-інформаційної політики та її законодавче забезпечення”** показано, що сьогодні майбутнє стає все більш залежним від ставлення суспільства до освіти, від того, як трактується не тільки статус освіти, а й сам її зміст і функції. Починає усвідомлюватися та обставина, що майбутнє суспільства залежить не тільки від здатності сучасної людини прийняти нову систему координат, а й від того, чи здатна вона стати іншою за своїми інтересами, потребами, ціннісними настановами. При цьому цілком ясно, що в умовах інформаційного суспільства, в процесі переходу від “споживацької” до нової, гуманістичної концепції

людини, головним в освіті ХХІ століття має бути рух до людини, до її духовності, розвиток її творчих здібностей, боротьба з технократичним снобізмом.

Дисертантка зазначає, що сьогодні однією з основних перешкод на шляху становлення освітньо-інформаційної політики Україні є неузгодженість норм національного законодавства, а також численні розбіжності з нормами міжнародного права, про що доводить аналіз низки документів, а саме: Конституції України, Законів “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про професійно-технічну освіту”, Державну національну програму “Освіта (Україна ХХІ століття)”, Законів України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки України”, “Про інноваційну діяльність”, “Про національні інформаційні ресурси”, Концепцію і Програму інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, ряду постанов Кабінету Міністрів України і т.д.

В роботі підкреслюється, що концепція державної освітньо-інформаційної політики України має бути документально оформленою у вигляді нормативного правового акту. При цьому вона не повинна стати “мертвою буквою закону”, а мати змогу постійно розвиватися, відображаючи необхідну зміну пріоритетної мети і завдань освітньо-інформаційної політики мірою розвитку суспільства.

Що ж до освітньо-інформаційної політики в Україні, як зауважує авторка, то українське інформаційне законодавство перебуває на початковій стадії формування. Тому в центрі уваги державної влади, політичних об'єднань і наукового співтовариства має бути розробка концептуальних основ інформаційної політики і формування освітньо-інформаційно законодавства України з урахуванням особливостей сучасного етапу розвитку державності, суспільства і освіти, а головне – узгоджуватися з сучасним антропологічним імперативом.

У підрозділі 1.3 **“Вплив освітньо-інформаційної політики на модернізацію освіти”** аналізуються модернізаційні виклики освіти та відповіді на них із боку освітньо-інформаційної політики. В свою чергу, сучасні суспільні виклики зумовлюють необхідність модернізації освіти, під якою розуміється комплекс методолого-педагогічних та організаційно-технічних заходів, спрямованих на вдосконалення української системи освіти відповідно до суспільних запитів та аксіологічних пріоритетів.

Зазначається, що сьогодні одним з пріоритетних напрямків модернізації української системи освіти є створення освітнього інформаційного простору та входження у світовий інформаційний простір шляхом інформатизації та інтернаціоналізації освіти України. В результаті інформатизації здійсниться становлення якісно нової системи безперервної, відкритої, гнучкої, дистанційної освіти, яка значною мірою може допомогти подоланню кризи освіти, хоча слід зазначити, що одним із головних методологічних недоліків багатьох досліджень з інформатизації освіти є відсутність взаємозв'язку між

проблематикою становлення інформаційного суспільства і закономірностями його цивілізаційного розвитку. Показано, що становлення освітньо-інформаційної політики потрібно розглядати і в контексті освітніх інтеграційних процесів, зокрема Болонського процесу.

Проаналізовано головні джерела й імпульси розвитку системи освіти, які залежать від зовнішніх і внутрішніх закономірностей і тенденцій. Зокрема, внутрішні чинники характеризують її саморозвиток і реалізацію потенціалу взаємодії з оточенням. А зовнішні, що лежать поза системою освіти, пов'язані з трьома групами чинників: 1) динамікою потреб, які складаються під впливом досягнутого рівня освіченості суспільства в цілому й окремих його прошарків зокрема, що мотивує усіх членів суспільства до поповнення й оновлення знань і навичок; 2) змінами у виробництві, у способах і методах створення товарів і послуг, необхідних для задоволення невпинно зростаючих потреб, що у свою чергу вимагає більш сучасних і глибоких знань і навичок від кожного працівника; 3) розвитком духовної сфери, перш за все науки, пізнанням законів і закономірностей навколишнього світу, способів їх використання в інтересах людини і суспільства. Це породжує необхідність постійно нарощувати й оновлювати коло знань і навичок, які транслюються від покоління до покоління, а також застосовувати більш ефективні методи і форми навчання.

Визначено основні напрямки впливу освітньо-інформаційної політики держави на модернізацію освіти, який здійснюється шляхом забезпечення єдності процесів управління освітою за допомогою автоматизованих засобів управління і пов'язаних з ними комплексів із використанням технічних і програмних засобів нових поколінь; створення інформаційних систем Міністерства освіти і науки України на користь забезпечення процесів (у тому числі й інтелектуальних) освітньої діяльності; використання сучасних інформаційних технологій для досліджень і запровадження в життя якісно нових засобів інформаційних технологій і форм їх застосування та ін.

У другому розділі **“Освітньо-інформаційна політика як соціальна система”** досліджено складові, функції, чинники та суб'єкти освітньо-інформаційної політики та досліджено напрямки модернізації української освітньо-інформаційної політики.

У підрозділі 2.1 **“Складові освітньо-інформаційної політики та її функції”** на основі результатів дослідження освітньо-інформаційна політика трактується як частина загальної політики держави, визначається її двоїста природа. З одного боку, освітньо-інформаційна політика базується на принципах інформаційної політики. Вона користується її інструментарієм. З іншого, – оскільки наочне поле освітньо-інформаційної політики лежить у освітній сфері, то вона функціонально пов'язана з освітньою політикою держави і постає одним із її складників. З утвердженням інформаційної політики наочне поле освітньо-інформаційної політики буде розширятися, включаючи неосвітні сфери життєдіяльності (наприклад, політику, економіку тощо). Зазначено, що однією з особливостей освітньо-інформаційної

політики є її тісна взаємодія з науковою, технічною, інформаційною, освітньою, економічною, соціальною, демографічною та іншими видами політики.

В дисертації досліджуваний феномен осмислюється не тільки з погляду практичної реалізації, а й з позиції методологічного обґрунтування. З огляду на це визначено, що в освітньо-інформаційній політиці можливе виокремлення структурних елементів у змістовному і функціональному аспектах. У змістовному аспекті структура освітньо-інформаційної політики в найзагальнішому вигляді може включати: освітньо-інформаційні ідеї та погляди; освітньо-інформаційні відносини; освітньо-інформаційну діяльність; освітньо-інформаційні інститути. Інший функціональний зріз освітньо-інформаційної політики може бути представлений такими елементами, як: суб'єкти освітньо-інформаційної політики; мета освітньо-інформаційної політики; об'єкти освітньо-інформаційної політики; засоби освітньо-інформаційної політики. Визначено, що освітньо-інформаційна політика об'єднує в систему такі її складники, як політика у сфері масової інформації в освітній сфері; політика у сфері інформаційного забезпечення функціонування освітньої сфери; політика інформатизації в державі та освітній сфері.

Формування та здійснення науково обґрунтованої освітньо-інформаційної політики є складним соціокультурним процесом, який тісно пов'язаний з масштабними явищами і процесами в усіх сферах суспільного життя. Спираючись на даний контекст, в дисертації увага зосереджується на двох моментах. Перший – з огляду на те, що багато країн світу зазнають труднощів у реформуванні своїх освітніх систем, то за допомогою продуманої та ефективної освітньо-інформаційної політики вони можуть створити відносно сприятливі умови для подолання цих труднощів і входження у світовий освітньо-інформаційний простір. Другий момент – оскільки освітньо-інформаційна політика позначається практично на всіх аспектах життєдіяльності суспільства, то вона повинна враховувати всю розмаїтість інтересів і потреб, які лежать в основі соціокультурного розвитку тієї чи тієї країни.

Досліджено зміст і характер освітньо-інформаційної політики в сучасній Україні, які визначаються потребою подолати відставання від освітньо-цивілізаційного процесу, що передбачає модернізацію всіх сторін її освітньої сфери. Сутністю освітньо-інформаційної політики в цьому контексті є досягнення конкретних результатів, які наближали б Україну до цивілізованого світу.

Оскільки освітньо-інформаційна політика покликана сприяти реалізації національних інтересів у сфері освіти інформаційними засобами, способами і методами, то вона повинна базуватися на принципах інформаційної політики держави. Такими є: відкритість, рівність інтересів, системність, соціальна орієнтація, державна підтримка та ін.

Освітньо-інформаційна політика має загальні, особливі та специфічні функції. До загальних можна віднести ті, що забезпечують реалізацію настанов

загальної політики, до особливих – ті, що відображають сутність освітньої та інформаційної політики, а до специфічних – ті, що властиві освітньо-інформаційній політиці.

Тож освітньо-інформаційна політика виконує основні традиційні функції, притаманні політиці взагалі (світоглядну, нормативно-регулюючу, виховну, прогностичну), а також власні – практико-прикладні (соціалізації, раціоналізації, ціннісної орієнтації, забезпечення взаємодії) та управлінські (директивну, консультативну, прогностичну, контрольну). Всі вони несуть таке ж смислове навантаження, як і теорія політики чи теорія освітньої політики. Проте змістовне навантаження функцій освітньо-інформаційної політики детерміноване освітньо-інформаційною сферою. Їх розмежування здійснюється виключно в пізнавальних цілях, тому що насправді вони тісно переплетені, взаємозв'язані, можуть перекриватися, накладатися, частково доповнювати і заміщати одна одну. Прояв і реалізація цих функцій багато в чому визначаються ступенем розвитку інформаційного суспільства.

У підрозділі 2.2 **“Провідні чинники та суб’єкти освітньо-інформаційної політики”**, виходячи з того факту що освітньо-інформаційна політика – це частина загальної політики, показана її залежність як від зовнішніх, так і від внутрішніх політичних умов з метою з’ясування основних чинників її функціонування. Оскільки освітньо-інформаційна політика направлена на рішення освітньо-політичних задач, то останні обумовлюють її зміст, спрямованість, способи і методи їх рішення. Тому дослідження освітньо-політичних умов – важливий етап осмислення імперативів освітньо-інформаційної політики. Визначено, що до найзначущих, визначальних чинників освітньо-інформаційної політики відносяться міжнародні, геополітичні, внутрішньополітичні, освітні, інформаційні, зростання ролі громадської думки в процесі ухвалення рішень.

З’ясовано, що суб’єктами освітньо-інформаційної політики можуть виступати соціальні групи і створювані ними політичні інститути, нації, класи, держави та їх коаліції. Формувати та реалізовувати освітньо-інформаційну політику повинна лише держава, контрольована суспільством. Така політика відповідатиме вимогам нації, законам та інтересам країни.

Досліджено, що формування та реалізація освітньо-інформаційної політики, її раціональне функціонування й ефективне використання здійснюються при дотриманні низці принципів, які багато в чому зумовлюють її зміст, спрямованість і характер. Оскільки в основі будь-якої політичної діяльності лежать певні принципи, то вони відіграють велику роль у науковому осмисленні освітньо-інформаційної політики держави. Характер і зміст принципів освітньо-інформаційної політики, у свою чергу, залежить від типу освітньої політики. Іншими словами, для визначення принципів освітньо-інформаційної політики істотне значення мають вихідні твердження, що створюють її архітектуру, межі формування та функціонування.

Дисертантка підкреслює, що держава повинна здійснювати централізовану координацію діяльності в освітньо-інформаційній сфері. Роль держави в суспільстві може бути різною. В одних випадках вона регламентує та контролює життя суспільства практично в повному обсязі, здійснюючи тотальний контроль, в інших – навпаки, вона виконує в основному роль координатора, не втручаючись у приватне життя людей. Особливість полягає в тому, що держава формує та реалізує її, виходячи з інтересів нації, особистості, а не партії чи пануючої авторитарної еліти.

У підрозділі 2.3 **“Напрями української освітньо-інформаційної політики”** показано, що розкриття змісту освітньо-інформаційної політики можливе шляхом визначення основних напрямів діяльності, в яких вона відіграє істотну роль.

З’ясовано, що провідними напрямками освітньо-інформаційної політики є:

- а) забезпечення єдності процесів управління освітою за допомогою автоматизованих засобів управління і пов’язаних з ними комплексів із використанням технічних і програмних засобів нових поколінь;
- б) створення інформаційних систем Міністерства освіти і науки України на користь забезпечення процесів (у тому числі й інтелектуальних) освітньої діяльності;
- в) використання сучасних інформаційних технологій для досліджень і запровадження в життя якісно нових засобів інформаційних технологій і форм їх застосування;
- г) гуманізація освітньо-інформаційного простору, що відповідає сучасним гуманістичним поглядам і охоплює широкий спектр освітньої діяльності людей;
- д) демократизація освітньо-інформаційної політики; вдосконалення її правових, законодавчих основ;
- е) інтеграція в світовий освітній простір; створення сприятливих умов для ефективного інформаційного забезпечення в освітній сфері;
- є) регулювання діяльності ЗМІ в освітній сфері.

Винесення проблем інформатизації освітньої сфери суспільства на рівень освітньо-інформаційної політики держави надає процесам інформатизації політичного статусу. Це дозволяє демократизувати освітню політику шляхом доведення до громадськості мети, завдань і способів її здійснення, активно залучати суспільні ресурси для розв’язання проблем інформатизації.

Виходячи із суспільного контексту освітньо-інформаційної політики, виокремлено три головні її цілі: 1) розробка сукупності теоретичних принципів і практичних заходів освітньо-інформаційної загальної політики; 2) забезпечення органічної інтеграції освітньо-інформаційної політики в систему політичних, економічних та інших суспільних інститутів; 3) управління соціальними процесами з метою зміни їх тенденцій в оптимальному напрямі забезпечення освітньої безпеки.

Досліджено, що наповнення освітньо-інформаційної політики новим педагогічним і соціальним змістом включає: а) *теоретико-методологічний компонент* освітньо-інформаційної політики, який передбачає науково-теоретичні та методичні основи формування і реалізації освітньо-інформаційної

політики держави, б) *законодавчо-правовий компонент* освітньо-інформаційної політики, що зумовлює формування правового поля, вироблення законів і нормативних актів, які відповідають як міжнародним правовим нормам, так і вимогам політики держави у сфері інформації, в) *морально-етичний компонент* освітньо-інформаційної політики, що є найважливішим механізмом регулювання політичної діяльності, будучи мірилом справедливості стосунків між людьми, г) *організаційно-управлінський компонент* освітньо-інформаційної політики, що є по суті системоутворюючим чинником, який сприяє досягненню мети, що стоїть перед соціальною системою та зумовлює характер її функціонування і розвитку.

Важливими напрямками модернізації освітньо-інформаційної політики є створення сприятливих умов для ефективного інформаційного забезпечення в освітній сфері; удосконалення системи державного управління.

У третьому розділі **“Інноваційний потенціал освітньо-інформаційної політики української держави”** досліджуються процеси ефективності управління освітньо-інформаційною сферою на основі створення інформаційного простору освіти, активізації інноваційного ресурсу інформаційно-комунікаційних технологій та процесів гуманізації та гуманітаризації освіти.

У підрозділі 3.1 **“Інноваційний потенціал інформаційного простору освіти”** показано, що в освіті процес інформатизації здійснюватися за такими напрямками: а) інформатизація соціально-психологічної сфери освіти; б) інформатизація засобів освітньої діяльності; в) інформатизація управління. При цьому інформатизація постає не метою, а засобом створення необхідних інформаційних умов, які підвищують ефективність використання самої освітньої діяльності та забезпечення розвитку освітньо-інформаційними способами. Звернення до вивчення інноваційного потенціалу інформаційного простору освіти, на думку дисертантки, уможливить виявлення як переваг, так і ризиків в освіті для розвитку особистості.

На основі аналізу доведено, що створення єдиного інформаційного простору освіти України слугуватиме підвищенню ефективності управління освітою за рахунок вдосконалення інформаційної підтримки процесів управління. Це забезпечуватиме більш повне задоволення в реальному масштабі часу інформаційних потреб учасників освітнього управління. У відповідності до призначення єдиного інформаційного простору освіти України визначаються наступні основні напрями його створення: науково-дослідне, організаційне, технологічне. Зауважується, що при створенні єдиного інформаційного простору освіти повинні бути враховані наступні принципи: системності, етапності, уніфікації, спадкоємності, відкритості, повноти, цілісності, доступності та ін. В той же час єдиний інформаційний простір освіти України й інформація, що міститься у ньому, повинні відповідати певним вимогам, зокрема це – повнота, ефективність, впорядкованість.

Виявлено, що реалізація інноваційного потенціалу єдиного інформаційного простору освіти України можлива за умов, коли інформація, що міститься в ньому, задовольнятиме й таким вимогам, як актуальність, релевантність, толерантність, достовірність, однозначність, непротирічність, зіставність, захищеність. Виконання вищевикладених вимог при створенні єдиного інформаційного простору освіти України дозволить сформувати основу для забезпечення: можливості задоволення інформаційних потреб посадовцям освітнього управління відповідно до тимчасових вимог; можливості рішення комплексних завдань.

Визначено, що однією з проблем єдиного інформаційного простору освіти України є забезпечення раціонального поєднання централізованого і децентралізованого збереження інформації. Мова йде про забезпечення оперативності пошуку й отримання інформації, доступності, зручності в користуванні єдиним інформаційним освітнім простором України. Акцентовано увагу на тому, що в рамках організаційного напрямку роботи зі створення єдиного інформаційного простору освіти важливими є: створення інформаційної служби освіти України; розробка управлінських і нормативно-методичних документів; ініціювання наукових досліджень і технологічних розробок; організація підготовки фахівців у цій галузі та ін.

Щодо сучасного стану освіти в Україні, то на думку авторки, роботу зі створення єдиного інформаційного простору освіти треба починати з наукового обґрунтування його суті та можливої національної специфіки. Річ у тім, що вузькотехнологічне розуміння феномена “єдиний інформаційний простір” у практичній площині означатиме таке ж вузькотехнологічне його функціонування. Тому важливо зрозуміти його смисложиттєві, світоглядно-ціннісні виміри, які повинні гарантувати гуманістичне спрямування всіх ініціатив зі створення та вдосконалення так важливого для подальшого цивілізаційного розвитку держави єдиного інформаційного простору освіти.

З метою отримання якісних і кількісних характеристик єдиного інформаційного простору при його моделюванні доцільно виокремити три взаємопов'язані компоненти: структурний, що відображає відповідність тематичних сфер єдиного інформаційного простору структурі системи управління освітою; функціональний, що характеризує процеси управління та інформаційні потоки в освіті крізь призму закономірностей розвитку єдиного інформаційного простору; інформаційний, що виявляє взаємозв'язки об'єктів єдиного інформаційного простору з урахуванням інформаційних потреб освітнього управління.

З'ясовано, що активізація інноваційної діяльності при створенні інформаційного простору освіти повинна передбачати якісно нові форми організації структурних, функціональних, зворотніх взаємозв'язків та ефективну взаємодію між усіма учасниками інноваційного процесу, закріплення нових функцій за відповідними суб'єктами управління. Її

результативність визначається повнотою і змістом взаємодії між собою учасників єдиного інформаційного простору освіти отримання та використання нових знань і технологій.

У підрозділі 3.2 **“Реалізація інноваційного ресурсу з інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому просторі”** актуалізується значення розвитку інформаційно-комунікаційних засобів у галузі освіти. Спроби покращити та модернізувати освіту через інформаційні комунікаційні засоби вимагають чіткого визначення її перспектив, а також потенційних можливостей самих цих засобів, які постійно вдосконалюються. З огляду на це, планування розвитку інформаційно-комунікаційного забезпечення системи освіти передбачає: а) виважений аналіз поточного стану справ у системі освіти; б) специфікацію цілей освіти на різних рівнях навчання; в) моделювання процесів використання інформаційних комунікаційних систем; г) апробація моделей в різних можливих ситуаціях і контекстах; д) специфікація існуючих джерел фінансування та розвиток стратегій використання виробничих фінансових ресурсів для підтримки інформаційних комунікаційних інновацій.

При розгляді інноваційного потенціалу інформаційно-комунікативних технологій звернено увагу як на їх позитивну сторону, показуючи його креативність для особистості, так й на ризики та небезпеки, що породжуються ними: чи не створюється загроза людині в процесі впровадження в освіту інформаційно-комунікативних технологій, чи збережеться в результаті цього гуманістична спрямованість освіти. Самі такі міркування зумовили підрозділ 3.3 **“Гуманізація та гуманітаризація освіти в процесі реалізації інноваційних можливостей освітньо-інформаційної політики”**. Модель компетенції як мети освітньої системи передбачає: а) соціальну компетентність, яка полягає в освоєнні правил і норм базових соціальних практик; б) усвідомлення власної соціальної та культурної ідентичності в історико-культурному горизонті; в) інтелектуальну та комунікативну компетентність, яка пов’язана зі здатністю рефлексувати власне розуміння, критично його перевіряти, змінювати, співвідносити з іншими поглядами, використовуючи при цьому сучасні способи, форми і технології комунікації; г) світоглядну компетентність, яка ґрунтується на толерантності до цінностей і норм інших культур, цінностей соціальної та культурної ініціативи, етичних регулятивів, які лежать в основі відповідального вчинку; д) професійну компетентність.

Ця модель ґрунтується на уявленні про гуманітарний вимір інформаційного суспільства та на пріоритетності сучасної гуманітарної освіти. В індустріальному суспільстві перевага надавалася прагматичній, технократичній освіті. В сучасній ситуації становлення інформаційного суспільства головний акцент переноситься на гуманітарний вимір освіти.

На відміну від технократичних уявлень, гуманітарна освіта розуміється як спосіб конструювання людського буття, як універсальний засіб розв’язання ідеологічних завдань або як форма маніпулювання людською свідомістю. В

умовах інформаційного суспільства цей шлях небезпечний тим, що нівелює свободу особистості.

По-друге, суть гуманітарної освіти добачається в її зовнішньому характері, вторинності щодо професійної підготовки. Цей підхід базується на уявленні про природу технократичного суспільства, в якому гуманітарна освіта не визначає рівня та якості розвитку технологій, а тому не впливає на організацію та якість життя, не формує головний ресурс еволюції суспільства. Наслідки такого підходу очевидні – саме він є визначальною причиною глобальної кризи, в яку потрапило цивілізоване людство наприкінці ХХ – початку ХХІ ст.

Зміст гуманітарної освіти задається двома векторами. Один із них – це традиція, що передається від покоління до покоління. Другий вектор орієнтований на сучасність і на передбачуване, прогнозоване майбутнє, тобто він більшою мірою пов'язаний не з власне гуманітарною, а з соціальною компонентою змісту освіти.

Інформаційні процеси і структури, що їх забезпечують, змінюють не тільки технічну, інструментальну сторону дослідження, форми і способи роботи з гуманітарним матеріалом, а й самі стають істотним і доконечним предметом аналізу в якості чинника, що визначає специфіку гуманітарного дослідження. Вони формують сучасну орієнтацію гуманітарного пізнання на соціокультурний контекст, який визначає його прагматичний і проєктивний характер.

Розвиток гуманітарної освіти в інформаційному суспільстві націлений на реалізацію міждисциплінарного підходу, тобто передбачає багаторівневу та всебічну аналітику гуманітарного феномена, його комплексне дослідження з погляду альтернативних інтерпретативних стратегій, що репрезентують різні культурні позиції. Такий підхід повинен забезпечити ефективність освоєння та застосування гуманітарних знань і формування свідомого відповідального вибору в умовах різноманіття культурних значень і культурного самовизначення.

Розвиток гуманітарної освіти в умовах інформаційного суспільства чітко зорієнтований не на розрив, а на дедалі тіснішу його інтеграцію з освітою природничо-науковою. Про це свідчить усезростаюча жорсткість і точність методичної, технічної сторони гуманітарної освіти, яка багато в чому визначає його об'єктивність і результативність.

Вдосконалення гуманітарної освіти передбачає реалізацію творчого потенціалу мислення не тільки учня, а й того, хто навчає, взаємне стимулювання пізнавальної діяльності, що здійснюється в контексті проблемності освітніх ситуацій. Проблемність, як правило, виникає на стиках вузлових феноменів культури, які потрапляють у поле міжкультурної взаємодії, породжуючи альтернативні стратегії та різноманітність концепцій інтерпретації. Їх осмислення розширює культурний горизонт, веде до більш глибокого розуміння культури і саморозуміння.

Сучасна гуманітарна освіта немислима без формування стійкого, проте гнучкого ціннісного ставлення людини до світу. Універсальний ціннісний горизонт, уявлення про вселюдські цінності повинні знаходити адекватне віддзеркалення в сучасних культурних практиках. Завдання це не просте, тому що, з одного боку, культура стає ціннісно-орієнтованою, її феномени стають предметом оцінки, її ціннісно структурують, а з іншого боку, очевидним є ціннісний плюралізм, поліпарадигмальність, аксіологічний релятивізм.

В роботі використано матеріали соціологічного дослідження, що проводилось серед студентів Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова у 2009 році та присвяченого вивченню їхньої думки з питань, які стосуються ціннісних орієнтацій студентів, а також питання, що містять власне бачення проблем університету та пропозиції щодо оптимізації навчально-виховного процесу.

Інформатизація гуманітарної освіти передбачає розвиток і освоєння різних комунікативних практик і тому особливе місце в ній відводиться мовній, риторичній підготовці, націленій на засвоєння наявних і створення нових культурних взірців, на діалог і полілог культур. Цій меті слугуватиме діалоговий тип навчання.

Гуманітаризація освіти переслідує дві основні, тісно пов'язані між собою цілі: по-перше, подолати “часткову” людину, її одновимірність; по-друге, закласти основи гуманістичного світогляду. Іншими словами, гуманітаризація розглядається як спосіб залучення молодої людини до духовних цінностей цивілізованого світу. Без гуманітаризації освіти неможливо уявити формування повноцінної, духовно багатой, досконалої особистості, тому що гуманітаризація відкриває перед молодістю людиною вищі смисли культури, вводить її в простір світової культури.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу феномена освітньо-інформаційної політики, дотичних понять (“освіта”, “освітня політика”, “інформація”, “політика”, “інформаційна політика”) визначено, що освітньо-інформаційна політика – явище складне, багатогранне, включає в себе соціальні, політичні, духовні, діяльнісні компоненти функціонування соціуму в усьому розмаїтті його зв'язків, стосунків і процесів та може розглядатися як частина загальної політики, що має самостійну мету, задачі і функції, детерміновані метою і задачами загальної інформаційної політики держави.

Під освітньо-інформаційною політикою розуміється сфера, в якій акумулюються та інтегруються специфічні освітньо-інформаційні інтереси, відносини, суперечності, знання, ресурси, взаємодії різних соціальних і політичних сил, а також виробництво інформації освітнього характеру та засобів її виробництва. Освітньо-інформаційна сфера як відособлена частина життєдіяльності соціальних сил, намагається за допомогою освітньо-

інформаційних засобів активно впливати на науково-технічний і соціокультурний поступ.

Освітньо-інформаційна політика розглянуто в широкому і вузькому розумінні. В широкому розумінні освітньо-інформаційна політика – це тривалість освітньо-інформаційних відносин між різними соціальними та інституційними групами всередині держави і на міжнародному рівні. В сучасних розвинутих суспільствах її здійснюють держави та інститути. З цього погляду, освітньо-інформаційна політика є результатом їх спільної діяльності в освітньо-інформаційній сфері. Та враховуючи те, що право застосування освітнього процесу належить державі, освітньо-інформаційна політика повинна розглядатись як специфічна її діяльність, покликана реалізувати не тільки державні (національні), а й суспільні інтереси специфічними освітньо-інформаційними засобами. У вузькому розумінні освітньо-інформаційна політика – це діяльність держави з формування системи інформації та сприятливих умов ефективного розвитку освіти. Тому на сьогоднішній день потрібна нова модель навчання, оскільки виробництво інформаційного продукту виступає сьогодні рушійною силою освіти і подальшого розвитку суспільства.

На основі аналізу нормативно-правової зазначено, що вдосконалення нормативно-правової бази існування інформаційного суспільства в Україні дозволить урегулювати нормативні аспекти впровадження та використання інформаційних комунікаційних теорій, продукування та поширення електронної інформації, створення та використання національних інформаційних ресурсів, розвитку телекомунікацій, створення системи стандартизації у сфері інформаційних комунікаційних теорій, забезпечення інформаційної безпеки тощо. Наявний стан нормативно-правового забезпечення свідчить, що становлення освітньо-інформаційної політики в Україні перебуває на початковій стадії її формування, тому в центрі уваги державної влади, політичних об'єднань і наукового співтовариства має бути розробка концептуальних основ інформаційної політики і формування освітньо-інформаційно законодавства України з урахуванням особливостей сучасного етапу розвитку державності, суспільства і освіти.

Становлення освітньо-інформаційної політики розглянуто в контексті модернізації освіти, під якою розуміється комплекс методолого-педагогічних та організаційно-технічних заходів, спрямованих на вдосконалення української системи освіти відповідно до суспільних запитів та аксіологічних пріоритетів. Модернізація орієнтує суспільство і його структури, сфери на вдосконалення, просування вперед, на розробку й реалізацію нових цілей, задач, пріоритетів, стратегій.

Сьогодні одним з пріоритетних напрямків модернізації української системи освіти є створення інформаційного простору освіти та входження у світовий інформаційний простір шляхом інформатизації та інтернетизації нашої освіти. В результаті інформатизації здійснюється становлення якісно нової системи безперервної, відкритої, гнучкої, дистанційної освіти, яка

значною мірою може допомогти подоланню кризи освіти. Вхідження України в європейський освітній простір сприяє згуртуванню нації, зміцнює соціальну єдність і довіру до соціальних інститутів, активізує відкриті дискусії, а також розуміння питань гендерного, етнічного, релігійного та соціального розмаїття.

Освітньо-інформаційна політика є частиною загальної політики держави та базується на принципах інформаційної політики, користуючись її інструментарієм. Наочне поле освітньо-інформаційної політики лежить у освітній сфері, тому вона функціонально пов'язана з освітньою політикою держави і постає одним із її складників. З утвердженням інформаційної політики наочне поле освітньо-інформаційної політики розширятиметься, включаючи неосвітнянські сфери життєдіяльності (наприклад, політику, економіку тощо).

Виокремлення структурних елементів освітньо-інформаційної політики відбувається у змістовному і функціональному аспектах освітньо-інформаційної політики. У змістовному аспекті структура освітньо-інформаційної політики в найзагальнішому вигляді може включати: освітньо-інформаційні ідеї та погляди; освітньо-інформаційні відносини; освітньо-інформаційну діяльність; освітньо-інформаційні інститути.

На основі експлікації інноваційного потенціалу освітньо-інформаційного політики створено теоретичну модель її функціонування шляхом аналізу змісту, складників, чинників, суб'єктів, функцій, принципів та пріоритетних напрямів даного соціокультурного феномена. Освітньо-інформаційна політика об'єднує в систему такі її складники, як політика у сфері масової інформації в освітній сфері; політика у сфері інформаційного забезпечення функціонування освітньої сфери; політика інформатизації в державі та освітній сфері.

Формування та здійснення науково обґрунтованої освітньо-інформаційної політики як складного соціокультурного феномена виокремлено два наступні моменти. По-перше, з огляду на те, що багато країн світу зазнають труднощів у реформуванні своїх освітніх систем, то за допомогою продуманої та ефективної освітньо-інформаційної політики вони можуть створити відносно сприятливі умови для подолання цих труднощів і входження у світовий освітньо-інформаційний простір.

По-друге, позаяк освітньо-інформаційна політика позначається практично на всіх аспектах життєдіяльності суспільства, то вона повинна враховувати всю розмаїтість інтересів і потреб, які лежать в основі соціокультурного розвитку тої чи іншої країни.

У сучасній Україні зміст і характер освітньо-інформаційної політики визначається потребою подолати відставання від освітньо-цивілізаційного процесу, що передбачає модернізацію всіх сторін її освітньої сфери. Сутністю освітньо-інформаційної політики в цьому контексті є досягнення конкретних результатів, які наближали б країну до цивілізованого світу.

Оскільки освітньо-інформаційна політика покликана сприяти реалізації національних інтересів у сфері освіти інформаційними засобами, способами і методами, то вона повинна базуватися на принципах інформаційної політики

держави. Такими є відкритість, рівність інтересів, системність, соціальна орієнтація, державна підтримка та ін. Особливістю освітньо-інформаційної політики є її тісна взаємодія з науковою, технічною, інформаційною, освітньою, економічною, соціальною, демографічною та іншими видами політики.

До найзначущих, визначальних чинників освітньо-інформаційної політики відносяться міжнародні, геополітичні, внутрішньополітичні, освітні, інформаційні, зростання ролі громадської думки в процесі ухвалення рішень.

Суб'єктами освітньо-інформаційної політики можуть виступати соціальні групи і створювані ними політичні інститути, нації, класи, держави та їх коаліції. Так, політична партія в тоталітарній державі, маючи в своєму розпорядженні державний апарат, виробляє і проводить освітньо-інформаційну політику, відповідну ідеологічним установкам партії.

Формування та реалізація освітньо-інформаційної політики, її раціональне функціонування й ефективне використання здійснюються при дотриманні ряду принципів, які багато в чому зумовлюють її зміст, спрямованість і характер. Оскільки в основі будь-якої політичної діяльності лежать певні принципи, то вони відіграють велику роль у науковому осмисленні освітньо-інформаційної політики держави. Характер і зміст принципів освітньо-інформаційної політики, у свою чергу, залежить від типу освітньої політики. Іншими словами, для визначення принципів освітньо-інформаційної політики істотне значення мають вихідні твердження, що створюють її архітектуру, межі формування та функціонування.

Розкриття структури, визначення чинників освітньо-інформаційної політики дозволило визначити її внутрішню будову, внутрішні зв'язки і залежності, що відкриває можливість глибше проникнути в її сутність. Але розкриття змісту освітньо-інформаційної політики можливе шляхом визначення ряду основних напрямів, в яких вона відіграє істотну роль, а саме:

- гуманізація освітньо-інформаційного напрямку, що відповідає сучасним гуманістичним поглядам і охоплює широкий спектр освітньої діяльності людей;
- демократизація;
- вдосконалення правових, законодавчих основ;
- інтеграція в світовий освітній простір;
- створення сприятливих умов для ефективного інформаційного забезпечення в освітній сфері;
- регулювання діяльності ЗМІ в освітній сфері.

Наповнення освітньо-інформаційної політики новим педагогічним і соціальним змістом включає: а) *теоретико-методологічний компонент* освітньо-інформаційної політики включає науково-теоретичні та методичні основи формування і реалізації освітньо-інформаційної політики держави, б) *законодавчо-правовий компонент* освітньо-інформаційної політики зумовлює формування правового поля, вироблення законів і нормативних актів, які відповідають як міжнародним правовим нормам, так і вимогам політики держави у сфері інформації, в) *морально-етичний компонент* освітньо-інформаційної політики є найважливішим механізмом регулювання політичної

діяльності, будучи мірилом справедливості стосунків між людьми, г) *організаційно-управлінський компонент* освітньо-інформаційної політики є по суті системотворчим чинником, який сприяє досягненню мети, що стоїть перед соціальною системою та зумовлює характер її функціонування і розвитку.

Винесення проблем інформатизації освітньої сфери суспільства на рівень освітньо-інформаційної політики держави надає процесам інформатизації політичного статусу. Це дозволяє демократизувати освітню політику шляхом доведення до громадськості мети, завдань і способів її здійснення, активно залучати суспільні ресурси для розв'язання проблем інформатизації.

В освіті процес інформатизації здійснюватися за такими напрямками: а) інформатизація соціально-психологічної сфери освіти; б) інформатизація засобів освітньої діяльності; в) інформатизація управління. При цьому інформатизація постає не метою, а засобом створення необхідних інформаційних умов, які підвищують ефективність використання самої освітньої діяльності та забезпечення розвитку освітньо-інформаційними способами. Створення єдиного інформаційного простору освіти України слугуватиме підвищенню ефективності управління освітою за рахунок розвитку освітньо-інформаційної політики.

У відповідності до призначення єдиного інформаційного простору освіти України можна визначити наступні принципи його побудови: системності, етапності, уніфікації, спадкоємності, відкритості, повноти, цілісності, доступності та ін. ; й основні напрями його створення: науково-дослідне, організаційне, технологічне. В той же час єдиний інформаційний простір освіти України й інформація, що міститься у ньому, повинні відповідати певним вимогам. Основними загальними вимогами до єдиного інформаційного простору освіти України є повнота, ефективність, впорядкованість, актуальність, релевантність, толерантність, достовірність, однозначність, непротиворічність, зіставність, захищеність.

Однією з проблем єдиного інформаційного простору освіти України є забезпечення раціонального поєднання централізованого і децентралізованого збереження інформації. В рамках організаційного напрямку роботи зі створення єдиного інформаційного простору освіти важливими є: створення інформаційної служби освіти України; розробка управлінських і нормативно-методичних документів; ініціювання наукових досліджень і технологічних розробок; організація підготовки фахівців у цій галузі та ін.

Активізація інноваційної діяльності при створенні інформаційного простору освіти повинна передбачати якісно нові форми організації структурних, функціональних, зворотніх взаємозв'язків та ефективну взаємодію між усіма учасниками інноваційного процесу, закріплення нових функцій за відповідними суб'єктами управління. Її результативність визначається повнотою і змістом взаємодії між собою учасників єдиного інформаційного простору освіти отримання та використання нових знань і технологій.

Розвиток гуманітарної освіти в інформаційному суспільстві націлений на реалізацію міждисциплінарного підходу, тобто припускає багаторівневу і всесторонню аналітику гуманітарного феномена і його цілісне осмислення з погляду альтернативних інтерпретативних стратегій, які представляють різнорідні культурні позиції. Такий підхід повинен забезпечити ефективність освоєння і застосування гуманітарних знань і сформувавши свідомий відповідальний вибір в умовах різноманіття культурних значень, культурне самовизначення.

Гуманітаризація та гуманізація освіти в умовах її технологізації, інформатизації та комп'ютеризації розглядається як умова становлення освітньо-інформаційної політики, оскільки вдосконалення гуманітарної освіти передбачає реалізацію творчого потенціалу мислення не тільки учня, а й того, хто навчає, взаємне стимулювання пізнавальної діяльності, що здійснюється в контексті проблемності освітніх ситуацій.

Упровадження інформаційних технологій в структуру гуманітарної освіти спричинює появу нових галузей наукового знання і спеціалізацій гуманітарних напрямів. Одним з основних напрямів розвитку гуманітарної освіти є підвищення його ефективності за допомогою досягнення строгості і точності гуманітарного пізнання, можливості обробляти великий масив інформації, яка забезпечується використанням математичного апарату і засобів інформаційних технологій. Проте інформатика має не тільки допоміжне значення, але і стає гуманітарною дисципліною оскільки інформаційні процеси лежать в основі нового типу суспільства і організують новий соціальний простір.

Інформатизація гуманітарної освіти передбачає розвиток і освоєння різних комунікативних практик і тому особливе місце в ній відводиться мовній, риторичній підготовці, націлений на засвоєння наявних і створення нових культурних взірців, на діалог і полілог культур. Цій меті слугуватиме діалоговий тип навчання.

Гуманітаризація освіти переслідує дві основні, тісно пов'язані між собою цілі: по-перше, подолати "часткову" людину, її одновимірність; по-друге, закласти основи гуманістичного світогляду. Іншими словами, гуманітаризація розглядається як спосіб залучення молодої людини до духовних цінностей цивілізованого світу. Без гуманітаризації освіти неможливо уявити формування повноцінної, духовно багатогої, досконалої особистості, тому що гуманітаризація відкриває перед молодістю людині вищі смисли культури, вводить її в простір світової культури.

На основі соціологічного дослідження Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова доведено значення впливу на освіту в сучасній ситуації становлення інформаційного суспільства гуманітарного вимірювання освіти, що передбачає розвиток особи, створення умов її гідного існування, коли людина стає метою суспільного просування, а не його засобом.

Основні положення дисертаційного дослідження

викладені у таких публікаціях автора:

Монографія

1. Ярошенко А.О. Потенціал і ефективність освітньо-інформаційної політики [монографія]. – Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – 256 с. (15 друк. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях

2. Ярошенко А.О. Епістимологічний потенціал соціальної філософії / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – Серія 7. – № 3 (16). – С. 125-135.
3. Ярошенко А.О. Передумови формування механізму модернізації культурних цінностей сучасного суспільства / А.О. Ярошенко // Науковий часопис : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Серія 7. – №5. – С. 145-156.
4. Ярошенко А.О. Розвиток суспільства у вимірі когнітивного та ретроспективного аналізу цінностей освіти / А.О. Ярошенко // Нова парадигма: Журнал наукових праць: зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Вип.. 46. – С. 54-64.
5. Ярошенко А.О. Глобальні проблеми освіти в контексті розвитку сучасного суспільства / А.О. Ярошенко // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. – Чернівці: Рута, 2007. – Вип. 346-347. – С 229-233.
6. Ярошенко А.О. Особливості впровадження інформаційних технологій в сучасній вищій школі / А.О. Ярошенко // Філософські науки: зб. наук. пр. – Суми: Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007. – С. 34-40.
7. Ярошенко А.О. Криза освіти як глобальна проблема сучасності / А.О. Ярошенко // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”: зб наук. пр. – Київ: ІВЦ “Політехніка”, 2007. – №1 (19). – С. 41-46.
8. Ярошенко А.О. Розвиток освіти як “відкритої системи” в умовах інформаційного суспільства / А.О. Ярошенко // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. – Чернівці: Рута, 2008. – Вип. 390. – С. 193-197.
9. Ярошенко А.О. Провідні тенденції випереджаючої освіти як сталого розвитку суспільства / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – Серія 7. – №14 (27). – С. 267 – 273.
10. Ярошенко А.О. Єдиний освітній інформаційний простір: проблеми створення / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – Серія 7. – №16 (29). – С. 276 – 281.

11. Ярошенко А.О. Роль моніторингу якості освіти в формуванні глобалізаційного світогляду / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – Серія 7. – № 18 (31). – С. 319 – 324.

12. Ярошенко А.О. Методологічні питання розвитку освітньо-інформаційної політики держави / А.О. Ярошенко // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. – Чернівці: Рута, 2008. – Вип. 412-413. – С. 134-138.

13. Ярошенко А.О. Поняття імперативу освітньо-інформаційної політики держави / А.О. Ярошенко // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. – Чернівці: Рута, 2008. – Вип. 414-415. – С. 110-115.

14. Ярошенко А.О. Освітній інформаційний простір України: проблеми та перспективи розвитку / А.О. Ярошенко // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. – Чернівці: Рута, 2008. – Вип. 389. – С. 105-109.

15. Ярошенко А.О. Розвиток освіти як “відкритої системи” в умовах інформаційного суспільства / А.О. Ярошенко // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”: зб наук. пр. – Київ: ІВЦ “Політехніка”, 2007. – №3 (21). – Ч.2. – С. 80-84.

16. Ярошенко А.О. Теоретико-методологічні основи розвитку освітньо-інформаційної політики української держави / А.О. Ярошенко // Міжкультурні комунікації та толерантність в освіті: зб наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – С. 158 – 163.

17. Ярошенко А.О. Умови виникнення імперативів освітньо-інформаційної політики держави / А.О. Ярошенко // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”: зб наук. пр. – Київ: ІВЦ “Політехніка”, 2008. – №3 (24). – Ч.2. – С. 104-109.

18. Ярошенко А.О. Виникнення інформаційного простору освіти в умовах глобалізації суспільства / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – Серія 7. – № 17 (30). – С. 356-361.

19. Ярошенко А.О. Підходи до поняття «інформація» в сучасному суспільстві (від інформаційної реальності до особистості) / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – Серія 7. – Вип. 15 (28). – С. 239-247.

20. Ярошенко А.О. Інформаційно-комунікаційні можливості сучасної освіти / А.О. Ярошенко // Вища освіта України. – № 3 (додаток 1). – 2009 р. – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – К.: Генезис, 2009. – С. 584-587.

21. Ярошенко А.О. Інформатизація та технологізація освіти як елемент її гуманізації / А.О. Ярошенко // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. – Чернівці: Рута, 2009. – Вип. 462 – 463. – С.229-234.

Публікації в інших виданнях

22. Ярошенко А.О. Духовні цінності в гуманітарній освіті вищої школи та їх значення / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – Серія 11. – № 1 (23). – С. 176-182.

23. Ярошенко А.О. Теоретико-методологічні засади гуманітарної підготовки педагогічних кадрів у вимірі європейського вибору освіти / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – Серія 11. – № 1 (23) – С. 186 – 192.

24. Ярошенко А.О. Роль цінності в науці та освіті: принципи встановлення загальнозначимих цінностей / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – Серія 11. – № 2 – С. 186 – 192.

25. Ярошенко А.О. Криза освіти в умовах глобалізації суспільства / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – Вип. 5. – Ч II – С. 306-311.

26. Ярошенко А.О. Розвиток освітньо-інформаційної політики в умовах глобалізації суспільства / А.О. Ярошенко // Социально-педагогические проблемы детей и молодежи: сб. науч. тр. – Ростов-на-Дону, 2008. – Ч. 1. – С. 152-156.

27. Ярошенко А.О. Трансформація цінностей в норми в системі гуманітарної освіти / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Серія № 11. – Вип. 3. – С. 23-31.

28. Ярошенко А.О. Розвиток освіти як складової ноосферогенезу / А.О. Ярошенко // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – Вип. 1. – С. 236 – 242.

29. Ярошенко А.О. Соціальний моніторинг як умова забезпечення якості освіти в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова / А.О. Ярошенко // Науковий часопис : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Серія 5. – Вип. 7. / За ред. П.В. Дмитренка, В.Д. Сиротюка. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – С. 188-193.

30. Ярошенко А.О. Гуманізація вітчизняної освіти: філософсько-педагогічні роздуми / А.О. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. – Серія № 11. – Вип. 4. – С. 29-36.

31. Соціологія політики. Енцикл. словник./ Авт. – упоряд.: В.А. Полторак, О.В. Петров, А.В. Толстоухов. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2009. – 442 с.

АНОТАЦІЇ

Ярошенко А.О. Становлення освітньо-інформаційної політики України в умовах модернізації освіти – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук зі спеціальності 09.00.10 – філософія освіти. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. – Київ, 2010.

Дисертаційне дослідження присвячене комплексному аналізу системи освітньо-інформаційної політики української держави й обґрунтуванню найбільш ефективних шляхів її впливу на збалансування інтересів особистості, суспільства, держави та міжнародних інституцій засобами освітньо-інформаційної політики держави. Сформульовано концептуальні засади такої діяльності. Доведено закономірний характер впливу інформаційної сфери суспільства та глобального інформаційного простору на здійснення державної політики в галузі освіти. Розроблено теоретичні основи побудови єдиного інформаційного простору освіти України та виявлено конкретні способи його врахування в реформуванні освіти і побудові суспільства знань. Визначено вплив інформаційних і телекомунікаційних технологій на формування інноваційного суспільства, знанневої економіки, модернізацію національної системи освіти. Узагальнено європейський досвід освітньо-інформаційної політики та проаналізовано основні напрямки її впливу на країни-учасниці ОБСЄ, та особистість. Практичне значення отриманих результатів визначається ефективністю запропонованого підходу в осмисленні освітньо-інформаційної політики держави, її структурних елементів, напрямків її впливу на розвиток суспільства знань, знанневої економіки, творчої особистості.

Ключові слова: держава, державні органи, державна політика, особистість, суспільство, освітня політика, інформаційна політика, освітньо-інформаційна політика, інформаційно-комунікаційні технології, інноваційний потенціал, знаннева економіка.

Ярошенко А.О. Становление образовательно-информационной политики Украины в условиях модернизации образования – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени доктора философских наук по специальности 09.00.10 – философия образования. – Национальный педагогический университет имени М.П.Драгоманова. – Киев, 2010.

Диссертационное исследование посвящено комплексному анализу самых важных структурных элементов образовательно-информационной политики государства и обоснованы наиболее эффективные пути ее влияния на реформирование общества.

Сформулированы концептуальные основы образовательно-информационной политики государства. Анализ теоретических положений

положений показал, что основными среди них является разработка нормативно-правовой базы информационного законодательства, которая определяет ее характер и структуру, разработку и принятие специальных законодательных актов и отдельных правовых норм, которые регулируют весь комплекс информационных отношений. Для более четкого обоснования проведен контент-анализ документов, что обеспечивают функционирование образовательно-информационной политики государства.

Разработаны теоретические основы построения единого информационного пространства образования Украины и выявлены конкретные способы его учета в реформировании общества, что предусматривает формулировку цели, заданий и принципов его создания, также последующего функционирования.

Едиственное информационное пространство образования Украины и информация, что содержится в нем, должно удовлетворять определенным требованиям. Основными общими требованиями к единственному информационному пространству образования Украины является полнота, эффективность, упорядоченность. Требование полноты допускает достаточность, что сохраняется в единственном информационном пространстве Украины информации для решения разных задач.

Выполнение вышеизложенных требований при создании единственного информационного пространства образования Украины позволит сформировать основу для обеспечения: возможности удовлетворения информационных потребностей должностным лицам образовательного управления соответственно временным требованиям; возможности решения комплексных задач с использованием всей необходимой информации независимо от территориального распределения источников информации; оперативности и удобства доступа к информации с точки зрения пользователя и др.

В соответствии с назначением единственного информационного пространства образования Украины можно определить следующие основные направления его создания: научно-исследовательское, организационное, технологическое и должны быть учтены принципы системности, этапности, унификации, преемственности, открытости, полноты, целостности, доступности и др.

Также на сегодняшний день в качестве центральных индикаторов конкурентоспособности и развитости страны имеется развитие информационно-коммуникационных технологий. Следовательно, для того, чтобы увидеть путь развития и конечную цель Стратегии развития общества, очень важно оперировать реальными данными электронной готовности Украины.

Обосновано значение влияния на образование в современной ситуации становления информационного общества гуманитарного измерения образования, что в отличие от сциентистско-технократического подхода

предусматривает развитие личности, создание условий ее достойного существования, когда человек становится целью общественного продвижения, а не его средством (на основе анализа социологического исследования студентов НПУ имени М.П.Драгоманова).

В условиях формирования открытого информационного общества на основе развития единственного информационного пространства, интеграции системы образования мировое образовательно-информационное пространство с учетом глобальных интеграционных тенденций и национальных особенностей анализ и разработка теоретических основ осмысления инновационного потенциала образовательно-информационной политики предусматривает: а) создание информационных условий для интенсивного формирования образовательного общества; б) обеспечение информационной среды для постоянного взаимодействия между государственной властью и обществом; в) создания правовых, экономических, организационных условий для объединения государственных и негосударственных информационных ресурсов, информационно-коммуникационных сетей и систем в единственную общегосударственную информационно-коммуникационную инфраструктуру; г) определение правил и условий функционирования национального рынка информационной продукции и услуг в новых экономических условиях, которые содействуют интенсивному и равномерному его развитию, а также интеграции в мировой образовательно-информационный рынок.

Обобщен европейский опыт образовательно-информационной политики, что доводит влияние на формирование информационного общества новых информационных и телекоммуникационных технологий в сочетании с глобализацией рынков как внутри отдельно взятой страны, так и на международной арене и нуждается в координирующих усилиях со стороны государства как органу способного наиболее полноценно выразить и обеспечить интересы всего общества. При этом важное решение приобретает ряд разноплановых заданий, которыми является борьба с негативными последствиями актуализации образовательно-информационного потенциала государства, наладка эффективного функционирования системы информационного обеспечения в образовательной сфере и др.

Проанализированы основные направления влияния образовательно-информационной политики государства на реформирование общества, в частности: а) обеспечение единства процессов управления образованием посредством автоматизированных средств управления и связанных с ними комплексов с использованием технических и программных средств новых поколений; б) создание информационных систем Министерства образования и науки Украины в интересах обеспечения процессов (в том числе и интеллектуальных) образовательной деятельности; в) использование современных информационных технологий для исследований и претворения в

жизнь качественнее новых средств информационных технологий и форм их применения и др.;

Практическое значение полученных результатов определяется прежде всего эффективностью предложенного подхода в осмыслении образовательно-информационной политики государства, ее структурных элементов, направлений ее влияния на развитие общества.

Ключевые слова: образование, образовательная политика, информация, информационная политика, образовательно-информационная политика, модернизация образования, информационно-коммуникационные технологии, инновационный потенциал..

Yaroshenko A.O. The Becoming of Ukrainian Educational and Informational Policy in the Context of Modernization of Education. – Manuscript.

Thesis is for doctoral degree in Philosophical Sciences. Speciality – 09.00.10 – Philosophy of Education. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2010.

Dissertational research is devoted to the complex analysis of the major structural elements of educational and informational policy of the state and a substantiation of the most effective ways of its influence on reforming of a society. Conceptual bases of an educational and informational policy of the state are formulated. The content-analysis of documents which provide functioning of an educational and informational policy of the state is spent.

Natural character of influence of informational sphere of a society and global informational space on realization of a state policy in the field of formation is proved. Theoretical bases of construction of uniform information space of education of Ukraine are developed and concrete ways of its account in reforming a society are revealed.

Influence of information and telecommunication technologies on formation of a society of new type is defined. The values of influence on modern education of humanitarian measurement is proved (on the basis of the students' sociological researches of National Pedagogical Dragomanov University).

The European experience of educational and informational policy is generalized and the basic directions of influence of educational and informational policy of the state on reforming of a society are analysed.

Practical value of the received results is defined by efficiency of the offered approach in comprehension of educational and informational policy of the state, its structural elements, directions of its influence on development of a society.

Keywords: education, the educational policy, the information, the informational policy, the educational and informational policy, modernization of education, informational and communication technologies, innovative potential.